

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Херсонський державний університет
Факультет бізнесу і права
Кафедра готельно-ресторанного та туристичного бізнесу

**РОЛЬ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ У ВІДНОВЛЕННІ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ
ГРОМАД ХЕРСОНЩИНИ**

Кваліфікаційна робота
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка IV курсу 421 групи
денної форми навчання
Спеціальності: 241 Готельно-ресторанна справа
Освітньо-професійної програми
«Готельно-ресторанна справа»
Мироненко Дар'я Сергіївна

Керівник: докторка філософії з економіки,
викладачка Сорокіна А. М.
Рецензент: Лиманець Л.М.

Івано-Франківськ – 2026

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЛІ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ У РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.....	6
1.1. Економічна сутність та структура готельно-ресторанного бізнесу	6
1.2. Соціально-економічний вплив підприємств гостинності на громади.....	10
1.3. Механізми підвищення ефективності готельно-ресторанного бізнесу як чинника локального розвитку	Ошибка! Закладка не определена.
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ГРОМАД ХЕРСОНЩИНИ.....	19
2.1. Соціально-економічна характеристика територіальних громад Херсонщини	Ошибка! Закладка не определена.
2.2. Стан і динаміка розвитку готельно-ресторанного бізнесу в регіоні ..	20
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ГРОМАД.....	21
3.1. Стратегічні пріоритети та інвестиційні механізми розвитку закладу «Голодна Гуска».....	Ошибка! Закладка не определена.
3.2. Підвищення конкурентоспроможності та інноваційний розвиток закладу «Голодна Гуска».....	29
ВИСНОВКИ	34
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	35

ВСТУП

Актуальність теми. Херсонщина - це відоме туристичне місце, яке своїми принадами залучало туристів з різних куточків України відвідати та назавжди закохатися в цю область. Територіальна громада Херсонського регіону пропонувала такі види туризму як: пляжний, гастрономічний, винний, оздоровчий.

Готельно-ресторанний та туризм бізнес взаємопов'язані між собою, туризм сприяє залученню туристів до туристичних зон, а готельно-ресторанний бізнес сприяє підвищенню туристичної привабливості регіону. Ці два бізнеса доповнюють одне одного, та допомагають тримати високий рівень гостинності міста.

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації зупинило час та перевернуло життя індустрії гостинності в Херсоні та і більшості міст України на 180 градусів. Росія зруйнувала та продовжує руйнувати інфраструктуру та життя міста. Чисельні зовнішні та внутрішні міграції населення, інфляція, знищення закладів та на кінець смерть з цим зіштовхнувся готельно-ресторанний бізнес. Це вже друге потрясіння, яке намагається витримати бізнес, першим потрясіння став COVID-19, проте вірус хоча і був смертельним, проте його можна було оминати завдяки карантинними обмеженнями та вакцинації, та бізнес ще можна було втримати завдяки популяризації доставок, але і на той момент багато закладів закрилися через карантин. Зараз ситуація вкрай важка та непередбачувана, країну-агресор неможливо зупинити завдяки карантину чи вакцинації. На жаль, Херсонщина стала прифронтовою зоною, та більшість її території є окупованою, а саме лівобережжя області і саме ця частина регіону займала найбільшу частину туристичної зони з якою отримувалося найбільше прибутку з пляжного туризму.

Готельно-ресторанний бізнес має великий потенціал у відновленні Херсонщини з боку соціально-економічного впливу на регіон, це проявляється

у зменшені безробіття, підвищення рівня життя, підвищення сервісу обслуговування, також підприємства впливають на відновлення культурного та соціального життя людей, але без людей ніякого відновлення не буде. Херсонщина є однією з пекельних та небезпечних для життя людей місцем, тому поки триває війна відновлення саме Херсонщини є неможливим та немає ніякого сенсу, тому що противник знаходиться дуже близько і в будь який момент може забрати будь яке життя. Актуальність даної теми у сучасних умовах є обмеженою, проте в майбутньому вона є значущою, тому що прийде час перемоги і прийде час до відновлення, і влада і громадяни повинні бути готові до цього, та мають мати конкретний план дій по відновленню земель півдня України.

Об'єкт дослідження: готельно-ресторанний бізнес як складова соціально-економічної системи територіальних громад Херсонщини.

Предмет дослідження: вплив готельно-ресторанного бізнесу на відновлення соціально-економічного потенціалу територіальних громад Херсонщини.

Мета дослідження: Визначити роль готельно-ресторанного бізнесу у відновленні соціально-економічного потенціалу територіальних громад Херсонщини та сформувані рекомендації щодо відновлення регіону.

Завдання дослідження:

1. Розкрити теоретичні основи готельно-ресторанного бізнесу, визначити його соціально-економічний вплив на територіальні громади та дослідити механізми підвищення його ефективності;
2. Здійснити аналіз соціально-економічного стану територіальних громад Херсонщини, оцінити розвиток готельно-ресторанного бізнесу в регіоні та визначити його вплив на зайнятість, доходи і бюджетні надходження;
3. Запропонувати практичні напрями розвитку готельно-ресторанного бізнесу та шляхи підвищення його конкурентоспроможності, зокрема закладу «Голодна Гуска».

Методи дослідження: у кваліфікаційній роботі були використані такі методи дослідження як: аналіз наукової літератури, систематизація та узагальнення інформації, порівняльний аналіз та метод прогнозування.

Структура роботи: складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел (37 - найменувань). Загальний обсяг роботи – 39 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЛІ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ У РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

1.1. Економічна сутність та структура готельно-ресторанного бізнесу

Економіка – це система господарювання, яка включає галузі матеріального і нематеріального виробництва. Головним двигуном розвитку людства є виробництво матеріальних благ. Суспільство може існувати і розвиватися лише завдяки безперервному відновленню виробничих процесів, Тому економіка є фундаментом будь-якого суспільства. Основна функція економіки полягає в тому, щоб постійно створювати блага, необхідні для життєдіяльності людини. Економіка стає основою сучасного науково-технічного прогресу, оскільки часто саме в процесі творчого вирішення економічних проблем народжуються нові ідеї і винаходи. Таким чином, економіка сучасного суспільства являє собою складний і всеосяжний організм, який забезпечує життєдіяльність і розвиток кожної людини і суспільства в цілому[4]. Економіка - це основа існування для будь якої держави, тому що без неї немає ресурсів для життя людей і функціонування держави. Кожна країна будує свою економічну систему, і від її організації буде залежати рівень життя населення.

На економічне благополуччя країни впливає декілька факторів, звісно ці фактори взаємопов'язані між собою. Одним з важливих факторів є підприємницька діяльність, як зазначала Ж.Криско, що у сучасних складних умовах підприємницька діяльність є важливою, адже саме вона є рушійною силою, яка генерує національне багатство через створення робочих місць та збільшення ВВП[16]. Сам по собі бізнес запускає великий економічний ланцюг, все починається зі створення робочих місць. Наступним є те, що робота в свою чергу приносить людям зарплатню, а вже з цих доходів громадяни сплачують податки та купують різні товари та послуги, тим самим

провокують розвиток інших підприємств. Наступне, що впливає на розквіт економіки, це закордонні інвестиції, експорт товарів, кваліфіковані фахівці, технології та інновації. Всі ці фактори формують повноцінний бізнес, який працює в країні і приносить фінансовий успіх для держави.

Існує безліч видів бізнесу, які приносять фінансову користь для всіх громадян, це такі як: виробничий, торговий, ІТ, аграрний, також сфера послуг є важливою частиною бізнесу. Кожен з них взаємопов'язані, і кожен допомагає іншому в розвитку своєї сфери, наприклад, сфера послуг підпорядковує в себе готельно-ресторанний бізнес, який тісно взаємодіє з аграрним сектором, залежить від безперервного постачання продуктів харчування. Кожен перелічений вище бізнес, важливий для розвитку економіки країни і в кожному є свої специфічні сфери діяльності та напрями розвитку. Важливим сектором є туристична сфера, яка тісно взаємодіє з готельно-ресторанним бізнесом.

Туристична сфера, яка є однією з високорентабельних галузей світової економіки, може стати провідним напрямом та запорукою економічного і соціального розвитку України, а суб'єкти господарювання готельно-ресторанного бізнесу як основа туристичної сфери мають значний потенціал, їх ефективне функціонування та розвиток є стратегічно важливими для національної економіки. Україна може мати високий туристичний попит як регіон із багатим природним, історичним та культурним потенціалом, маючи такі переваги, як помірна природно-кліматична зона, гостинність, колоритність, велика кількість історико-культурних цінностей та багато інших, але економічна, політична, соціальна ситуація заважає залученню інвестицій для ефективного розвитку цього перспективного туристичного напрямку [10].

Отже, готельно-ресторанний бізнес - це виробничо-господарська, організаційна та економічна діяльність підприємств готельно-ресторанного комплексу, що спрямована на задоволення потреб суспільства у готельних,

ресторанних та інших супутніх ним послугах і продуктах з метою отримання прибутку чи іншого соціально-економічного ефекту в умовах ринку.[19]

Готельно-ресторанний бізнес складається з двох основних закладів, які і надають дві основні послуги, а саме заклади з розміщення та харчування. У своєму арсеналі готельно-ресторанний бізнес має також додаткові послуги (паркування, прання та хімчистка одягу, SPA, сауна, басейн, екскурсії, конференц-зал, трансфер, кейтеринг), які своїм різновидом підвищують фінансовий успіх підприємства. (Основні типи підприємств з розміщення зазначено в таблиці 1, основні типи підприємств харчування зазначено в таблиці 2).

Таблиця 1

Типи закладів розміщення та їх особливості

Типи засобів розміщення	Основні особливості
Готелі	Заклади для тимчасового проживання туристів та ділових людей, різні категорії комфортності, одно-, дво- та тримісні номери, наявність додаткових послуг (харчування, конференц-зали, спортзал).
Пансіонати	Заклади з тривалим перебуванням, часто з харчуванням та організованим відпочинком, розташовані на курортах або у туристичних зонах.
Мотелі	Готелі при автошляхах за межами міста, одно-двоповерхові, з парковкою та умовами для обслуговування автомобілів, орієнтовані на автотуристів.
Туристські бази	Розташовані на туристичних маршрутах, забезпечують активний

	відпочинок, харчування, прокат спорядження; часто в гірських або природних місцевостях.
Кемпінги	Розміщення на огороженій території: намети, бунгало, каравани; є санітарно-технічні зручності та можливість самостійного приготування їжі.
Бунгало	Малий будиночок з легких матеріалів, обладнаний для проживання та самостійного приготування їжі, зазвичай на території кемпінгу.
Хостели	Молодіжні заклади з коридорною або блочною системою номерів, недороге проживання, спільні кухні та санвузли.
Санаторні готелі	Заклади для відпочинку та лікування, розташовані біля лікувальних джерел, морських узбережь або гір; мають медичні та оздоровчі послуги.
Табори відпочинку	Сезонні заклади для дітей та молоді, з організованими активностями та культурно-масовим обслуговуванням.
Ротелі	Спеціальні місця для автоподорожуючих з трейлерами, з підключенням до комунікацій; на трасах або в мальовничих місцях.
Ботелі	Плавучі готелі на малих суднах, цілорічного функціонування, з умовами для стоянки та обслуговування водного транспорту.
Флотелі	Комфортабельні плавучі готелі з розважальними послугами та активним

	відпочинком, можуть мати конференц-зали.
Альпотелі	Готелі в гірських регіонах, з архітектурою, що гармонійно вписується в природу, орієнтовані на гірський туризм і спортивні активності.

Джерело: узагальнено автором [15] [26].

В таблиці 1 та 2 зазначені типи закладів розміщення та закладів харчування, що дозволяє сформувати більш повне та системне уявлення про різноманітність форм підприємницької діяльності у сфері готельно-ресторанного бізнесу.

Таблиця 2

Типи закладів харчування та їх особливості

Типи закладів харчування	Основні особливості
Ресторан	Пропонує широкий асортимент складних страв, включаючи заказні та фірмові, алкогольні та кондитерські вироби, поєднує високий рівень обслуговування з організацією відпочинку.
Бар	Має барну стійку, пропонує алкогольні та безалкогольні напої, закуски, десерти та випічку, поєднує продаж продуктів з дозволенням споживачів.
Кафе	Орієнтоване на організацію харчування та відпочинку, пропонує обмежений порівняно з рестораном асортимент страв, фірмові та заказні вироби і напої.
Їдальня	Загальнодоступне або для певного контингенту підприємство, яке

	виробляє і реалізує страви відповідно до щоденного меню, забезпечуючи регулярне харчування.
Закусочна	Пропонує обмежений асортимент страв простого приготування з одного виду сировини, орієнтована на швидке обслуговування споживачів.

Джерело: узагальнено автором [25].

Отже, готельно-ресторанний бізнес разом з туристичним бізнесом створюють величезні можливості для відновлення та розвитку економіки України. Туристичний бізнес створює попит на готельно-ресторанний бізнес, а готельно-ресторанний бізнес, у свою чергу, підвищує привабливість туристичних напрямків. Разом ці дві сфери створюють економічний потенціал для регіонів України, як економічно, так і соціально це проявляється у створенні робочих місць, надходження податків до державного бюджету та підвищення рівня життя населення, а також це проявляється у відновленні психологічного стану людей, які так потребують умови для дозвілля, відпочинку та комфортному проживанні у своєму регіоні.

1.2. Соціально-економічний вплив підприємств гостинності на громади

Херсонщина - це регіон в Україні, де знаходиться дуже багато цікавих туристичних місць. Прямо в херсонській області знаходиться найдовша піщана коса в світі – Арабатська Стрілка; найбільший в Європі безлюдний острів – Джарилгач; найбільший піщаний масив в Україні, один з найбільших у Європі – Олешківські піски; найбільше в Україні водосховище за обсягом запасів прісної води – Каховське; найбільший у світі рукотворний ліс – 100 тис. га; понад 450 км морської берегової лінії, 200 км піщаних пляжів морського узбережжя; 102 обладнаних морських і 10 річкових пляжів; місто

Скадовськ – курорт державного значення, колыска дитячого відпочинку та оздоровлення; 12 населених пунктів Чорноморського та Азовського узбережжя, віднесених рішенням Кабінету Міністрів України до курортних; більше 70-ти розвіданих родовищ цілющих мінеральних бальнеологічних ресурсів, перспективних для використання. В області більше 5 тис. об'єктів історико-культурної спадщини (легендарні Кам'янська та Олешківська Січі, скіфські кургани, античні городища, залишки турецьких укріплень, козацькі хрести, багато чисельні храми). Активно розвивається лікувально-оздоровчий, водний, сільський зелений, винний, екологічний, історико-культурний туризм.[28].

Як відомо, чим більший туристичний потенціал в регіоні, тим активніше розвивається і масштабується готельно-ресторанний бізнес. Разом індустрія гостинності масштабно впливає на розвиток і відновлення області. До Херсонщини також розробляють різні тури, один з таких турів це «Херсонщина вражає: вино, пустеля, гори»[31]; для регіону такі тури, сприяють розвитку економіки Херсону, його впізнаваності, а також відкриття підприємств з розміщення та харчування. А як відомо найкраще місце для відкриття готелю чи ресторану, саме в найпривабливішій туристичній зоні, така зона приносить хороший прибуток, наприклад поблизу Олешківського лісу працює заміських комплекс «Grand-prix». Природа дає ресурс, а готельно-ресторанний бізнес монетизує її і робить великий вклад у відновленні та розвитку соціально-економічних структур громад.

Найперше на що впливає готельно-ресторанний бізнес, це на скорочення безробіття в регіоні, це проявляється таким чином, що у кожному закладі є велика кількість різноманітних професій таких як: менеджер, адміністратор, консьєрж, портьє, покоївка, охоронець, сантехнік, електрик, водії, шеф-кухар, су-шеф, кондитер, барвіста, офіціант, бармен, сомельє. На всі ці професії потрібні працівники, які будуть виконувати свої обов'язки. Завдяки наявній роботі в регіоні люди не виїжджають з області, тому що як відома людям завжди потрібна робота для закриття своїх базових потреб. А далі, зі всієї цієї

системи надходять збори і податки до державного бюджету, а вже з нього ці кошти можуть піти, наприклад, на ремонт доріг, відкриття лікарень, шкіл, дитячих садочків, сувенірних магазинів в яких також, окрім сувенірів продаються вироби ручної роботи, які демонструють місцеву атрибутику, що дозволяє показати традиції регіону, також кошти йдуть на покращення необхідної туристичної інфраструктури для комфорту туристів та місцевих жителів, це в свою чергу призводить до популяризації місцевості, а згодом приносить кошти до області, ось так проявляється кругообіг ресурсів[20].

Готельно-ресторанний бізнес також впливає та співпрацює з іншими малими бізнесами, наприклад, закупівля продуктів у місцевих фермерів, послуги з будівництва та ремонту. Це означає, що окрім надання роботи внутрішньо у своїй сфері, готельно-ресторанний бізнес також допомагає зовнішньо надає роботу людям з інших сфер це в свою чергу розширює зайнятість населення та впливає на економічну стабільність та розвиненість регіону.

Індустрія гостинності зазвичай потребує багато обізнаних фахівців які мають знати всі тонкощі закладів з розміщення та харчування.

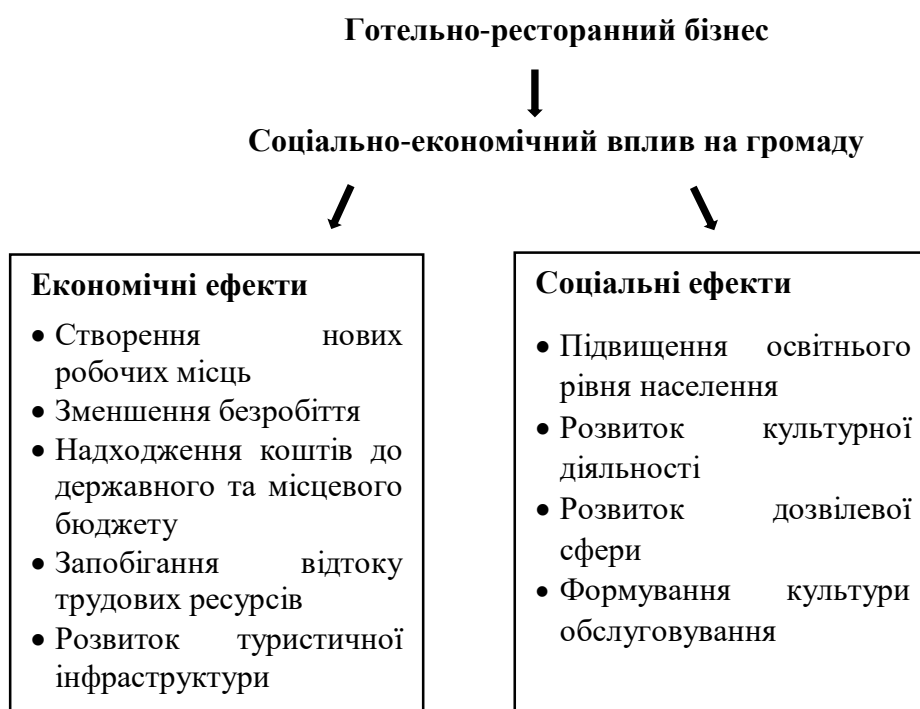
Звісно готелі та ресторани на Херсонщині тісно співпрацюють із закладами освіти це чітко демонструє соціальний вплив підприємств гостинності на громаду через освітню співпрацю. Одним з таких прикладів можна навести заклад освіти «Херсонського державного університету» та його співпрацю з закладами. Завідувачка кафедри готельно-ресторанного та туристичного бізнесу Бурак Валентина в межах дисципліни «Організація ресторанного господарства» проводить онлайн-екскурсії по закладах індустрії гостинності, що працюють у місті-герої Херсоні, та наочно ознайомлює студентів зі специфікою їхньої роботи. Так, студенти спеціальності Готельно-ресторанна справа вже відвідали онлайн-екскурсії до ресторану «RuBa Hub», готелю «Рішельєвський», кав'ярні «Рішельє» та «Prostir.coffee». Здобувачі освіти навіть в умовах дистанційного навчання ознайомлюються з організацією, прийомом, розміщенням та обслуговуванням клієнтів у готелях.

А також мають змогу побачити, який номерний фонд мають готелі та який вигляд має готель з середини. Кав'ярні Херсона, що працюють у такий складний час, показують студентам як готують кавові напої та як обслуговують споживачів[24]. Отже, така взаємодія формує професійні навички молоді, готує кадри для місцевої індустрії гостинності, а також сприяє зайнятості у громаді. Також одним із важливих впливів така співпраця сприяє підвищенню рівня обслуговування в регіоні, крім того це впливає на освітній рівень населення.

На Херсонщині є багато цікавих закладів які сприяють розвитку освітньої діяльності населення, наприклад, Klara Marsala Winery тут можна продегустувати вина, равликів по-бургундські, сири та хамон. Вам також запропонують відвідати школу сомельє та майстер-клас по приготуванню поєльї з морепродуктами на вині[3]. Окрім освітньої діяльності, такий заклад впливає на культурний розвиток, це проявляється зі знайомством з гастрономічною культурою. Такий заклад демонструє соціальну активність і дозволяє це місце створює простір для відпочинку також об'єднує туристів і місцевих жителів та ще таке місце може виступати місцем для проведення різних заходів.

Схема 1

Ефекти готельно-ресторанного бізнесу на громаду

Джерело: створено автором

Таким чином, соціально-економічний вплив підприємств гостинності на громади яскраво проявляється в таких діях, як забезпечення додаткових надходжень до регіонального і державного бюджету; скорочення безробіття шляхом створення нових робочих місць, попередження відтоку трудових ресурсів з регіону, сприяння відкриттю нових галузевих спеціальностей; популяризація туристичної привабливості і використання туристичного потенціалу регіону; створення необхідної туристичної інфраструктури; сприяння розвитку народних промислів (виготовлення і реалізація національних сувенірів)[10]. Також підвищення освітньої, культурної, дозвілєвої діяльності населення.

1.3. Механізми підвищення ефективності готельно-ресторанного бізнесу як чинника локального розвитку.

Готельно-ресторанний бізнес ефективно впливає на розвиток і відновлення регіону. Він демонструє свою багатогранну економічну і соціальну активність.

В стабільні часи бізнес має постійно покращуватися, вдосконалюватися, для того, щоб, по-перше, встояти на конкурентному ринку, а по-друге привертати більше уваги туристів для того, щоб популяризувати область та мати фінансову вигоду з гостей міста. Заклади мають бути відкриті до нових трендів до нових змін, інновацій та нових потреб споживачів для того, щоб розвивати передусім цей масштабний бізнес, тому що без розвитку готельно-ресторанний бізнес стане не цікавим і не прибутковим, чим більше нового, тим краще для самого бізнесу. Інноваційні процеси створюють додаткову цінність для підприємств. Це означає, що чим цікавіший заклад, тим більша кількість людей захочуть відвідати цей заклад, а вже як відомо туристи запускають механізм соціально-економічного потенціалу в громадах.

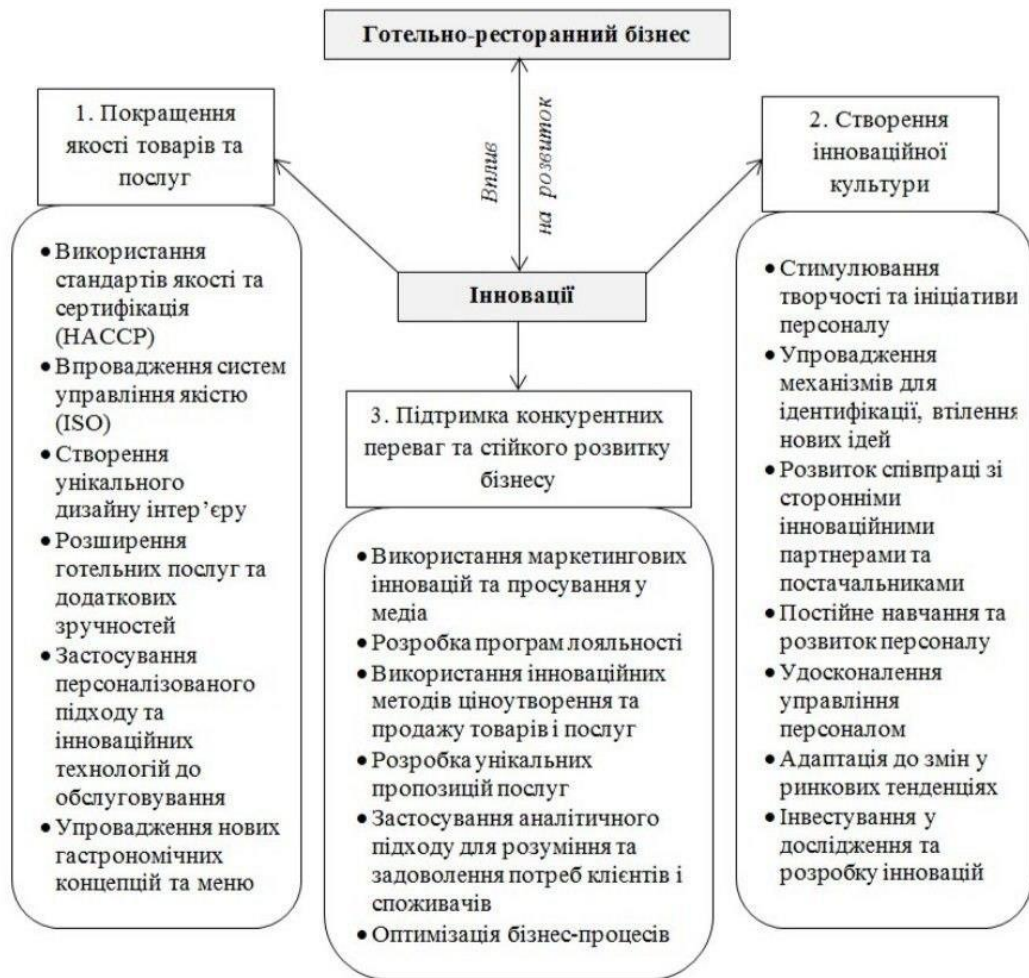

Рис 1. Роль інновацій як основного фактору розвитку готельно-ресторанного бізнесу

Джерело: [8]

За допомогою даних механізмів, які зазначені в рисунку 1 можна зробити висновок, що дані впровадження суттєво розвивають готельно-ресторанний бізнес та робить його більш сучасним та європейським. Окрім зазначених механізм існує ще ряд інновацій, які б осучаснили бізнес, наприклад, Т. Лисюк, О. Терещук та М. Пасічник[34] стверджують, що у готельно-ресторанному господарстві актуальними були б такі інноваційні технології: інноваційне управління енергією; прогнозне інноваційне технічне обслуговування; розумна зарезервована парковка; доступ до номерів через застосунок у смартфонах; застосування інфрачервоних сканерів; безконтактні платіжні системи; використання веб-чат-ботів; номери з голосовим

керуванням; створення технологічних зал та цифрових конференц-зал; автоматизовані системи управління майном (PMS); застосування технологій віртуальної та доповненої реальності. М. Паска та інші[37] також акцентують увагу на інноваціях з використанням digital-технологій: онлайн-бронювання замовлення; меню у QR-коді; оплата послуг за технологією pay pass; встановлення дисплеїв «Digital Signage» у холах та ресторанах; використання роботів для приготування та подачі страв; частування молекулярною кухнею; ф'южн кулінарія; робота фасткежуал ресторанів; функціонування «open kitchen», «хабів» для віртуальних закладів тощо[8].

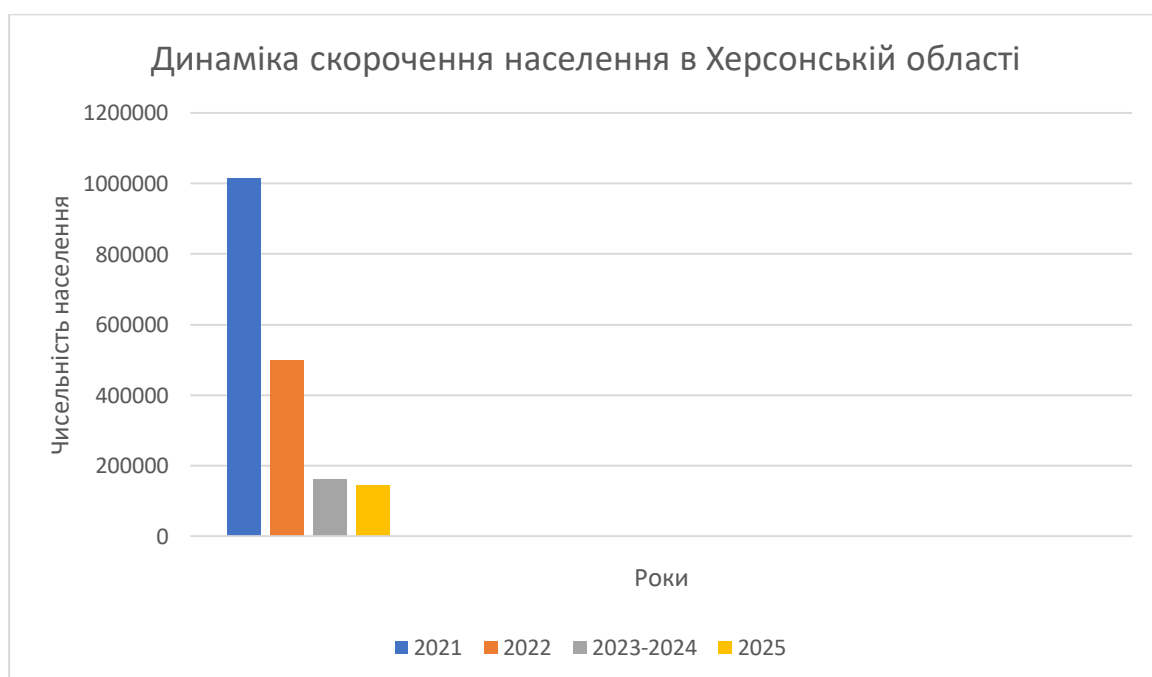
Отже, готельно-ресторанний бізнес - це величезна система, яка колосально впливає на соціально-економічний потенціал громад. Завдяки впровадженню нових механізмів, бізнес стає більш колоритним, сучасним, цінними, включає більше кількості додаткових послуг, оптимізує процеси, створює унікальність, підвищує якість та безпеку послуг, стає впізнаваним і тим самим заохочує нових клієнтів та збільшує свою клієнтську базу. Таким чином, заклади отримують більше клієнтів більше прибутку, а разом з цим починає працювати кругообіг ресурсів.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ГРОМАД ХЕРСОНЩИНИ

2.1. Соціально-економічна характеристика територіальних громад Херсонщини

24 лютого 2022 року - ця дата назавжди увійде в історію України, як початок трагічного етапу в історії країни. Проте, на Херсонщині, через декілька днів буде ще одна дата, яка пригальмує життя населення в регіоні. 1 березня 2022 року саме в цю дату Херсон переходить під контроль Російської Федерації. Через загрозу життю люди почали виїжджати, з регіону, хтось став внутрішньо переміщенням особою, а хтось подався за кордон, а є ті які залишилися. До повномасштабного вторгнення станом на 2021 рік в херсонській області проживало 1 016 707 осіб до 2025 року кількість осіб становить близько 145 тисяч осіб. Динаміка скорочення чисельності осіб зображена на графіку 1.

Графік 1

Джерело: створено автором на основі [2], [7], [12], [35] джерела

Херсонщина складається з двох берегів. На цій площі знаходиться 5 районів (Бериславський, Генічеський, Скадовський, Каховський, Херсонський), а вже в районах сформовано 49 територіальних громад Херсонщини, така кількість громад була до окупації[33]. На даний момент, підконтрольною територією України є лише правобережжя міста, його деокупація сталася 11 листопада 2022 року. Лівий берег все ще знаходиться під владою Російської Федерації. Бериславський район та Херсонський район, тільки ці два райони були повернуті в склад України.

Війна негативно впливає на соціально-економічне становище області. Перше і головне це небезпека для життя населення та втрата роботи, через військові дії пошкоджені або повністю зруйнована інфраструктура, яка має значний вплив на нормальне функціонування населення, деякі люди втратили повністю свої домівки. Бізнеси закриваються або переїжджають в більш безпечні місця, через це скоротилося кількість робочих місць. Проблеми з економічною активністю в наслідок зменшення населення, створює зменшення кількості клієнтів, а отже попит на товари і послуги скорочується бізнес приносить менший прибуток порівняно до повномасштабного вторгнення, або взагалі йде в мінус, через це роботодавцям немає чим платити зарплату, через це скорочують працівників. Проте, Херсонщина тримається саме завдяки податкам з заробітної плати громадян. У січні 2025 року платниками Херсонської міської територіальної громади спрямовано до місцевої скарбниці 59,7 млн гривень податку на доходи фізичних осіб. У загальних надходженнях частка ПДФО складає 62%, отже займає позицію лідера у структурі доходів місцевого бюджету[9].

Середня зарплата в херсонській області в січні 2026 становить 22336 грн, звісно зарплата області нижча від середньої зарплати по Україні на 20,02%. Варто зазначити що середня зарплата зросла за рік на 22% в херсонській області. Отже, рівень доходів громадян нижчий за середній по

країні, але з поступовим зростанням, це означає що економічний розвиток та стабілізація помірні [18].

Херсонський обласний центр зайнятості висвітлив таблицю «Надання послуг Херсонською обласною службою зайнятості»[30]. Судячи з цієї таблиці можна зробити висновок, що у Бериславській філії службою зайнятості скористалися 1147 осіб, працевлаштували 72, щодо Херсонської філії то звернулися 1887, а працевлаштуванні 205. Отже, у херсонській філії з працевлаштування йде набагато краще ніж у Бериславській. Ще однією важливою таблицею є «Кількість вакансій та кількість шукачів роботи, зареєстрованих у Державній службі зайнятості (за видами економічної діяльності» [30]. Виходячи з цієї таблиці можна зробити висновок, що затребувані сфери це: Державне управління та оборона — 272 вакансії, Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги— 249 вакансій, Оптова та роздрібна торгівля - 93 вакансії, Транспорт - 62 вакансії, Енергетика — 60 вакансій. Найбільша кількість населення прагне працювати у сфері Торгівля — 554 особи, Державне управління — 522 особи, Сільське господарство — 385 осіб, Охорона здоров'я — 265 осіб, Освіта — 209 осіб.

А ось стосовно тимчасового розміщення та організацій харчування, ця сфера зараз є не затребуваною лише 8 вакансій, і кількість осіб які б хотіли працювати в цій сфері порівняно з іншими мала, лише 63 особи. Отже, ринок праці херсонської області характеризується дисбалансом: кількість шукачів роботи значно перевищує кількість вакансій, що означає безробіття в області.

2.2. Стан і динаміка розвитку готельно-ресторанного бізнесу в регіоні

Внаслідок військових дій на Херсонщині, більша частина регіону підвладна російській федерації, до України входить поки 2 району це Бериславський та Херсонський. Лівий берег Херсонщини був найбільш туристично привабливим для туристів, тому більшість коштів особливо влітку

надходило до бюджету Херсонщини для покращення життя населення. Нажаль, війна спричинила окупацію та скорочення податкових надходжень. Як зазначає туристична статистика України за 2023 рік, що найбільш суттєве скорочення податкових надходжень від туризму зафіксовано в чотирьох регіонах України, які перебувають у зоні активних бойових дій. Так, на Херсонщині падіння склало 84%, на Луганщині 74%, на Донеччині 53%, на Запорізькій області 42%[6]. Така статистика спричинена зменшенню туристів в регіоні через військові дії, а одним із важливих впливів це те, що скорочується кількість працюючих закладів харчування та проживання, через відсутність місцевих жителів та туристів. Наразі немає точних даних щодо кількості закладів, через військові дії проте більшість ресторанів в Херсоні є тимчасово закритими, а саме ресторан Тераса, Кабанос, Nostalgie, «RYBA HUB», Corbett, Michel, Цеппелін, Олександр Шанц, Ресторан Fazenda, Казбек Грузинський ресторан, Барин, Basta Pasta, Argentinian Bar&Grill, TWIN-BAR, щодо відкритих то це ресторан Верона, Чорний Гусь. Щодо кафе та барів то зараз працюють Patrick Beer Bar, ХотЕнот паб, Craft Burger, що до тимчасово закритих то це Beer Bar, Zefir, Дон Марко, boho bar, Літо, Парус. Отже, в самому місті Херсоні більшість є тимчасово закритими, щодо громад, наприклад, Білозерка, в цій громаді відомо про такий ресторан, як Суші-Лавка, який є відкритим, а ось тимчасово закритими є кафе KAWA та бар «Фортуна». Щодо Бериславу то є працюючих 5 кафе LEX, Coffee Cake, Shans, Кафе Ріо, Кафе-бар Копійка. Чорнобаївка - працюють кафе Nika, кафе Фортуна, кафе Pohrebok, кафе Niva, тимчасово закритими є ресторан Pidkova. Велика Олександрівка - працюють ресторан Базікало, Кафе-бар "Левада", Кафе-бар "Поплавок", Піцерія. Отже, в херсонській області ситуація складна, але заклади все одно продовжують працювати, загалом це заклади з меншою потужністю, це спричинено тим що на ресторани витрачається більше ресурсів, потрібно більше персоналу, потрібні інвестиції, а в херсонській області з цим проблема, тому виходом з цієї ситуації є підтримання та відкривання маленьких кафе.

Заклади з меншою потужністю простіше відкрити і так як в Херсоні не найкраща ситуація з роботою, то не у всіх зараз є фінанси для того аби вечеряти в розкішному ресторані. В 2025 році влітку відкрилося нове кафе під назвою «Голодна гуска», яке пропонує гостям європейську та азійську кухню. Власниця Анна Ушакова відкрила кафе за допомогою гранту від центру зайнятості. Кафе знаходиться на вулиці 49-ї Гвардійської Дивізії, 18-А, Херсон. Заклад включає такі страви, як різновид суші, європейські страви, сніданки, основні страви, салати, супи. Головною родзинкою закладу є гуска, власниця надихнулася історією про диких гусей, які в Каланчаку нібито збили російську авіацію. В інтер'єрі присутні фото гусок також є іграшкові гуски. Кольорова гама закладу це пастельно-рожевий та зелений колір, щодо столиків та стільців то вони виготовлені з темного дерева. Гарно виділяється темно зелена барна стійка яка чудово гармонує з кольором столів. Цікавим є підвісний світильник у формі листя створений на 3D-принтері, що надає унікальності цьому закладу, також в закладі є живі та штучні рослини. Заклад відкрився за допомогою гранту, за грантові 250 тисяч гривень закупили кухонне обладнання, меблі й продукти, а за власний кошт зробили ремонт. Хоча у підприємців був і власний стартовий капітал, без гранту вдалося б реалізувати лише значно скромніший проєкт[5]. Відгуки від гостей позивні, відвідувачі підкреслюють гарний смак та чудову презентацію страв, всі відгуки поки є тільки в соціальній мережі «Instagram»[]. Власниця закладу активно веде сторінку та викладає новинки щодо страв. Анна Ушакова здійснює підприємницьку діяльність у сфері громадського харчування, що має потенційний соціально-економічний вплив на район активно. Анна створює робочі місця також від обраної системи оподаткування її бізнес може перебувати на спрощеній системі (єдиний податок) або загальній системі (податок на прибуток і/або ПДВ), а також власниця створила заклад в якому можна перепочити, зустрітися з друзями смачно поїсти та відновитися. Також для військових у закладі є знижка 10%.

Отже, Херсон хоч деокупований, проте туристично зараз не є привабливим, через небезпеку для життя. Готелі в місті зазвичай будують для туристів, які їдуть по справах пов'язаних з роботою чи на відпочинок, у більшості випадків, але зараз Херсонська область не є тим місцем, щоб їхати відпочивати чи працювати, тому готелі зачинені, їх попит зараз малий. Для підтримання готелю потрібно ще більше ресурсів ніж для ресторану, тому зараз такий вид бізнесу не є прибутковий. Щодо закладів харчування то працюють та відкриваються кафе з меншою потужністю, одним з прикладів є кафе «Голодна Гуска».

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ГРОМАД

3.1. Стратегічні пріоритети та інвестиційні механізми розвитку закладу «Голодна Гуска»

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації, спричинило велику кількість руйнувань готельно-ресторанної інфраструктури. Проте після закінчення війни на херсонську область чекає відновлення. Багато підприємців почнуть з нуля, тому що багато хто втратив свій заклад через масові атаки Російської Федерації, а будуть і ті які почнуть відновлювати свої заклади.

В будь-якому бізнесі присутня конкуренція, так і в готельно-ресторанному бізнесі, конкуренція виступає чинником до покращення закладів гостинності. Люди приходять до ресторану чи готелю не просто, щоб поїсти чи поспати, на даний час гості дуже вибагливі та прискіпливі, кожен з них хоче відчувати та побачити щось надзвичайно нове. Унікальність закладу - це крок до успішного закладу гостинності, люди йдуть відчувати абсолютно нову атмосферу, побачити і прожити цей досвід по-особливому. Інтер'єр та екстер'єр має виділятися з поміж інших, в кожному закладі має відчуватися душа власника, який створює унікальну атмосферу для гостей. Зі спричиненою проблемою глобального потепління в тренд інтер'єрів входить «екологічний дизайн», все більше закладів обирають сталий підхід до дизайну, використовуючи екологічно чисті матеріали, енергоефективне освітлення та системи утилізації відходів. Цей підхід не тільки знижує вплив на навколишнє середовище, але й відповідає зростаючій увазі споживачів до екологічних проблем[27].

Є заклади харчування, які працюють на даний момент і відкрилися вони зовсім недавно у 2025 році, один з таких закладів це «Голодна Гуска». Унікальність закладу є те, що його символом (брендом) є гуска. Власниця

закладу застосувала її у інтер'єрі, проте можна було додати ще більше різних цікавих фігурок та змінити картини на більш яскраві, де можуть зображуватися карикатури російської армії, які втікають від озброєних гусаків та вставити в рамочки на яких будуть видруковані гуски. До закладу потрібно додати яскраву, цікаву, кумедну гуску, так як ця гуска є символом супротиву проти російських загарбників, можна створити гуску у вигляді військового. Всю картину закладу псує застаріла підлога, альтернативним рішенням може стати вінілова підлога, яка освіжить заклад. Кольорова гама закладу має свої плюси та мінуси, з плюсів то темно-зелена барна стійка дуже гарно гармонує зі столами темного дерева, а ось з мінусів пудрово-рожевий сюди на дуже доречний разом з жовтуватими стінами, можна змінити ці два кольори на колір слонової кістки, такий колір надасть освіжаючий ефект та вигляд дорогого кафе. Рослини в закладі це добре, проте можна було би прибрати штучні квіти, вони недоречні.

Заклади гостинності - це велика система з різних елементів, які разом створюють конкурентоспроможний заклад. В цю систему входять: смачна кухня, гарний інтер'єр, привітний кваліфікований персонал, злагоджена робота, чистота, технологічність, безпека. Всі перелічені характеристики, це результат налагоджених бізнес-процесів. Для ефективного функціонування підприємства готельно-ресторанної сфери необхідно, щоб бізнес-процеси були чітко організовані та узгоджені між собою. Бізнес-процес можна розглядати, як послідовність взаємопов'язаних етапів: початок (наприклад, прийом замовлення або запиту клієнта), виконання (безпосереднє надання послуги — приготування страви, поселення гостя, обслуговування) і завершення (отримання результату у вигляді задоволеної потреби клієнта). Такі процеси повинні бути чітко визначені, стандартизовані та контрольовані. Постійний контроль і аналіз бізнес-процесів дає можливість виявляти проблемні місця, усувати помилки та підвищувати якість обслуговування. У результаті це забезпечує стабільну роботу підприємства, ефективність діяльності та задоволеність клієнтів. Для вдосконалення бізнес-

процесів кафе «Голодна Гуска» можна запроваджувати такі підходи управління:

Підхід BPM (управління бізнес-процесами) полягає в тому, що вся робота підприємства чітко описується і структурується. Це дозволяє зрозуміти, хто за що відповідає, у якій послідовності виконуються дії, і як контролюється результат. Завдяки цьому процеси стають більш прозорими та керованими.

Lean-підхід спрямований на усунення всіх зайвих дій у роботі. Його головна ідея полягає в тому, щоб залишити тільки ті операції, які реально додають цінність для клієнта. Це дозволяє скоротити час обслуговування, зменшити витрати ресурсів і зробити процеси більш швидкими.

Six Sigma використовується для зменшення помилок і підвищення стабільності якості. Його суть полягає в тому, щоб мінімізувати відхилення в роботі, наприклад, неправильні замовлення або різний рівень сервісу. Завдяки цьому підприємство може забезпечити більш передбачувану і високу якість послуг.

Agile-підхід орієнтований на швидку адаптацію до змін. Він дозволяє підприємству оперативно реагувати на нові потреби клієнтів, змінювати послуги та впроваджувати нові рішення без довгих затримок. Це особливо важливо в умовах високої конкуренції.

Kaizen базується на принципі постійного вдосконалення. Його суть полягає в тому, що робота покращується поступово через невеликі зміни, які пропонують і впроваджують працівники. Це допомагає постійно підвищувати якість сервісу і ефективність роботи підприємства. Разом ці підходи дозволяють підприємствам гостинності покращити свої бізнес-процеси та забезпечити стабільну конкурентоспроможність на ринку[21].

Відновлення громади після військових дій це затяжний процес. Найпершим що потрібно буде зробити, це відремонтувати інфраструктуру, дороги, забезпечити стабільне електропостачання, воду, інтернет, тобто створити майже з нуля ту базу яка була до війни. Без цієї бази туристи просто

не зможуть приїхати та проживати в області. Започаткування нових бізнесів та реконструкція наявних закладів гостинності, запускає в громаді економічний ланцюг, який піднімає економіку громади та і України на новий фінансовий рівень. Держава відіграє значну роль в цьому тому, що саме вона має надати всі умови для того щоб бізнес розвивався. Одна з таких умов це державні гранти. Наразі в Україні діють дві найбільш популярні грантові програми: «Робота та «Власна справа». «Робота – це гранти на розвиток бізнесу у сумі 150 тис. грн за умови створення одного робочого місця чи 250 тис. грн - якщо створюється від 2 робочих місць, саме грант допоміг Анні Ушаковій відкрити свій заклад, держава відіграла значну роль у відновленні громади. В прифронтових регіонах (Харківська, Донецька, Дніпропетровська, Запорізька, Миколаївська, Херсонська, Чернігівська та Сумська області) розміри грантів збільшені удвічі. Грант «Власна Справа» передбачає фінансування закупівлі обладнання та інших господарських цілей у розмірі від 50 тис. грн до 1 млн грн. Програма поширюється на осіб без досвіду економічної діяльності та підприємців. Особлива увага надається учасникам бойових дій, особам із інвалідністю, родичам та вдовцям загиблих захисників[36]. Серед найпопулярніших сфер діяльності є такі як:

- оптова та роздрібна торгівля;
- ремонт автотранспортних засобів;
- тимчасове розміщування й організація харчування;
- переробна промисловість;
- надання інших видів послуг;
- охорона здоров'я та надання соціальної допомоги[17].

Держава також має надати всі умови для того, щоб бізнес вигідно працював, це може включати в себе пільгові кредити з низькими відсотками, податкові пільги (наприклад тимчасове зменшення податків). Важливою умовою також виступає бюрократія. Бюрократія має важливе значення у підтриманні порядку, але її надлишок може значно уповільнити процес

відкриття бізнесу, отже держава має дещо спростувати її, щоб підприємці могли швидко реєструвати свій бізнес і отримували дозволи.

Держава створює базу для розвитку готельно-ресторанного бізнесу, але міжнародна підтримка має ще більший вплив на відновлення економічної ситуації в країні. Перше з чим вони можуть допомогти, так це з фінансуванням. Різні міжнародні організації такі як: Світовий банк, Європейський інвестиційний банк, ЄБРР можуть надавати різні гранти, кредити з низькими відсотковими ставками, для відновлення інфраструктури в цілому, така допомога може допомогти в відновленні не лише готелів та ресторанів, але і всього регіону, що позитивно вплине на туристичну привабливість регіону. Наступна допомога це технічна допомога яка проявляється у передачі знань та практик. Прикладом такої допомоги є допомога з впровадженням міжнародних стандартів, цифрові технології, маркетингові стратегії, фінансування навчання. Навчання персоналу є важливим значенням, адже кваліфікований персонал, який ще, наприклад, мав закордонний досвід є дуже цінним працівником.

Щодо цифрових технологій, то важливим аспектом є впровадження систем управління енергоефективністю. В умовах обмежених ресурсів та необхідності. Оптимізація витрат, особливо в деокупованих територіях, готелі та ресторани можуть скоротити витрати інноваційними технологіями для зниження витрат на енергію. Використання розумних термостатів, енергозберігаючих ламп, сонячних панелей та інших екологічно чистих технологій дозволяє не лише знизити витрати, але й покращити імідж бізнесу серед екологічно відомих туристів. Особливо важливими є партнерства між місцевими бізнесами та міжнародними туристичними операторами. Такі співпраці дозволяють місцевим готелям, ресторанам та туристичним компаніям отримати доступ до міжнародних туристичних потоків, що забезпечить значне зростання попиту на послуги та зможе отримати туристів з різних країн. Міжнародними туристичними агентствами та операторами можуть допомогти у просуванні регіону на глобальних ринках, організовувати

рекламні кампанії та залучати туристів до відвідувань Херсонської області, що сприяє відновленій місцевій економіці[24].

Отже, на розвиток кафе «Голодна Гуска» впливає декілька важливих факторів, держава має підтримувати підприємців задля економічного відновлення, тобто надавати грати, спрощувати бюрократію, надавати кредити зі зниженими відсотковими ставками, загалом відбудовувати місцевість задля того, щоб продемонструвати міжнародним організаціям та інвесторам, що Херсонщина є безпечною як для життя так і для інвестицій і має потенціал до розвитку. Велике значення має міжнародна допомога, яка може бути фінансовою, технічною, також це допомога з навчанням. Також велике значення має саме певний заклад він має створювати не лише смачну їжу чи надавати тимчасове розміщення, а й надавати унікальну незабутню атмосферу це все зробить заклад цінним для гостей та в сумі стане конкурентоспроможним на ринку.

3.2. Підвищення конкурентоспроможності та інноваційний розвиток закладу «Голодна Гуска»

Конкурентоспроможність підприємства визначається через: фінансовий успіх, якість послуг, ефективності управління, задоволеність клієнтів та інновації. Кожен власник закладу прагне до того, щоб максимально задовольнити всі потреби споживачів, і щоб споживач постійно повертався та позитивно відгукувався про його заклад. Одним із важливих елементів є інновації в готельно-ресторанному бізнесі, без інновацій заклад зупиниться в розвитку і перестане цікавити відвідувачів, адже гостей треба постійно приємно дивувати новими зручностями. Світ не стоїть на місці, він постійно змінюється і вдосконалюється, так само і готельно-ресторанний бізнес, з розвитком технологічних можливостей інновації набувають зовсім вищих рівнів також самі люди підвищують інновації своїми новими потребами. З

кожним роком з'являються різні тренди та способи, за допомогою яких можна покращити сервіс та цим затвердити себе, як конкурентного гравця на ринку.

За допомогою різних інновацій можна спростувати роботу працівникам в ресторанах чи готелях, при цих менших зусиллях рівень сервісу буде набагато кращим. Інновації пришвидшують процес отримання послуги. За допомогою інновацій до закладу приходять все більше і більше людей, тому що інновації покращують сервіс який так люблять гості закладу. Інновації також допомагають краще розуміти потреби людей за допомогою збору інформації та аналізу і цим випереджають конкурентів які ще не впроваджують інновації.

Існує декілька видів інновацій, які можна використати у кафе «Голодна Гуска». Використання ІІІ та аналітики даних для аналізу та передбачення попиту , рекомендацій та автоматизації процесів бронювання та обслуговування. Використання роботів та автоматизованих систем у кафе, наприклад, для надання інформації, обслуговування клієнтів, автоматизованого керування кафе. Роботи можуть бути програмовані для виконання різноманітних завдань, що полегшує та покращує досвід. Наступною інновацією є дрони, проте зараз при почутому слові «дрон», виникає відчуття страху та потреби в укритті, наскільки війна може спаплюжити просту річ яку використовують задля зйомки панорамних відео та фото, задля створення цікавого контенту. Війна дуже сильно вплинула на психічний стан людей тому відкриття ресторанів та готелів є важливим соціальним чинником для того, щоб люди збиралися компаніями, щоб спілкувалися та відпочивали, відпустили контроль та всі страхи, так як від простого слова «дрон» стає лячно. Використання цифрових технологій, зокрема мобільного додатку та вебсайту з персональними обліковими записами користувачів, для забезпечення зручного доступу до меню, оформлення замовлень і програми лояльності. Це дозволяє покращити комунікацію між закладом і клієнтами, підвищити якість сервісу та стимулювати повторні візити. Наприклад, впровадження цифрового меню

через QR-код або планшети. Таке меню може містити не лише перелік страв, а й якісні фото, короткі описи та рекомендації. Наступним елементом може стати система лояльності у форматі гейміфікації, наприклад, відвідувачі можуть накопичувати «бали» за замовлення, отримувати бонуси або знижки, при обираю меню гостей буде супроводжувати гуска. Використання передових систем безпеки та технологій виявлення, таких як системи відеоспостереження, датчики безпеки, системи розпізнавання ризикових ситуацій, щоб забезпечити безпеку гостям та запобігти можливим небезпекам. Використання Big Data в кафе допомагає в зібрані та аналізу великого обсягу даних (Big Data) для виявлення тенденцій, здійснення прогнозування попиту[11].

Цифровий менеджмент відіграє значну роль у формуванні конкурентності закладу. Зараз неможливо уявити життя без соціальних мереж, деякі люди проводять там більшу частину свого часу на день. Соціальні мережі можна активно використовувати для створення сильної контент-реклами, задля впізнаваності бренду закладу. Кожного дня з'являються різні цікаві тренди, які можна переробити під стиль готелю чи ресторану. В умовах сьогодення у більшості людей розсіяна увага тому слід створювати короткі відео з частими переходами картинки, задля того, щоб ваше відео привернуло увагу нових відвідувачів. Також потрібно зберігати постійних відвідувачів за допомогою програм лояльності, такі дії до гостя показує, що він важливий для закладу і його завжди чекають[22].

Найкращим конкурентним показником є смачні страви. Додатково в кафе можна урізноманітнити меню за допомогою ф'южин кухні вона допоможе створити унікальну подачу та склад страви, яку перед початком дегустування захочеться сфотографувати.

Отже, задля підвищення конкурентоспроможності закладу варто постійно підлаштовуватися під умови сьогодні: нові виклики, нові тренди, нові технології, короткі відео, смішні ролики, які можуть прорекламувати заклад та привести тисячі людей до закладу. Нові тренди, нові люди

потребують нових рішень та впроваджень, які створять незабутні враження від відвідування закладу, тому слід підлаштовуватися, тому що якщо цього не робити про заклади ніхто не дізнається, рівень конкурентоспроможності буде низький, а відвідувачів буде мало.

ВИСНОВКИ

У процесі написання кваліфікаційної роботи було розглянуто та вивчено теоретичні основи ролі готельно-ресторанного бізнесу у розвитку територіальних громад, було проаналізовано готельно-ресторанний бізнес та його вплив на соціально-економічний потенціал громад Херсонщини та накінець було складено перелік напрямів розвитку готельно-ресторанного бізнесу для відновлення соціально-економічного потенціалу громад.

Війна яка триває вже 12 років, а повномасштабне вторгнення яке триває вже 4 роки призвели до занепаду соціально-економічного розвитку територіальних громад Херсонщини. Проте готельно-ресторанний бізнес може значно вплинути на відновлення життя населення. Війна триває, проте життя не зупинилося, люди відкривають нові кафе з меншою потужністю задля підтримання економічної ситуації та психологічного стану людей, одним з таких закладів є кафе «Голодна Гуска». Заклади харчування це місце, де можна зібратися з рідними та друзями і просто відпочити поділитися щасливими спогадами і трішечки відновити своє ментальне здоров'я. Держава цьому активно допомагає, надаючи гранти на власну справу та спрощуючи бюрократію, та надає кредити з меншими відсотковими ставками. Відновлення, реконструкція наявних закладів та створення нових стає поштовхом до зменшення безробіття, надходження до бюджету різних податків та зборів, далі ці кошти йдуть на відновлення інфраструктури міста та налагодження базових речей в області. Готельно-ресторанний бізнес також впливає на розвиток інших бізнесів, демонструє традиції та культуру регіону, допомагає підтримувати локальний бізнес та підвищувати рівень життя населення. Також створюючи нові робочі місця, бізнес робить меншим відтік потенційних професійних кадрів. Так як, кваліфіковані фахівці це цінність для бізнесу, різні навчальні заклади співпрацюють з ресторанами та готелями задля отримання досвіду у студентів. Херсонщина - це місце яке популяризується завдяки своїй природі та своїми готелями та ресторанами.

Попри військові дії, Херсонщина тримається та намагається витримати та відновити свою місцевість з цим може допомогти міжнародна підтримка у вигляді інвестицій, новітніх технологій та передавання досвіду та знань.

Напрями розвитку полягають у технічних, організаційно-технічних, управлінських та комплексних інноваціях які роблять заклади сучасними та конкурентоспроможними. Важливим також є унікальність кожного закладу, що проявляється в інтер'єрі, смачних стравах та загальній атмосфері закладу. Таким чином, готельно-ресторанний бізнес значно впливає на соціально-економічне становище херсонської області.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андренко І.Б., Кравець О.М., Писаревський І.М. Менеджмент готельно-ресторанного господарства: підручник. Харків: ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2014. 431 с.
2. Бабель. About half of the population left Kherson oblast. URL: <https://babel.ua/en/news/81345-about-half-of-the-population-left-kherson-oblast>
3. Вітрицька О. Авторські вина, равлики та еко-відпочинок. *Кавун.City*. URL: <https://kavun.city/articles/96335/avtorski-vina-ravliki-ta-eko-vidpochinok-7-misc-do-yakih-z-hersona-ihati-ne-bilshe-godini>
4. Гвазава Н. Г. Економічна культура та її значення в житті суспільства [Електронний ресурс] / Н. Г. Гвазава. Приазовський економічний вісник. – 2020. - № 1 (18). – Режим доступу до ресурсу: <http://pev.kpu.zp.ua/vypusk-1-18>
5. Голодна гуска. Як у Херсоні відкрили кафе під обстрілами. *Херсон онлайн*. URL: https://khersonline.net/lenta/352307-golodna-guska-yak-u-herson-vdkrili-kafe-pd-obstrlami.html#google_vignette
6. ДАРТ України. Податкові надходження від туризму 2023. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/dinamika-podatkovih-nadhodzhen-po-oblastyah-za-2023-rik>
7. Державна служба статистики України
Головне управління статистики у Херсонській області. Чисельність населення. URL: https://www.ks.ukrstat.gov.ua/arkhiv-2021-roku/2631-chiselnist-naselennya-za-otsinkoyu-ta-serednya-chiselnist-u-2021-rotsi/8375-chiselnist-naselennya-za-otsinkoyu-na-1-lyutogo-2021-roku-ta-serednya-chiselnist-u-sichni-2021-roku.html?utm_source
8. Дмитришин Б.В. Інновації як визначальний фактор розвитку готельно-ресторанного бізнесу. Центральноукраїнський науковий

- вісник. 2023. №9(42). URL:
[https://economics.kntu.kr.ua/pdf/9\(42\)/8.pdf](https://economics.kntu.kr.ua/pdf/9(42)/8.pdf)
9. ДПС України. Надходження ПДФО до бюджету Херсонської громади. URL: <https://kherson.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/869520.html>
10. Єршова Н.Ю., Сиром'ятникова О.В., Ткаченко М.О. Особливості аналізу доходів підприємств готельно-ресторанного бізнесу. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/items/f934153e-7479-4c3d-8538-c6a00518a8f1>
11. Зайцева В.М. (ред.) Інноваційний розвиток туризму та готельно-ресторанного господарства: монографія. Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2024. 202 с.
12. Інтент. Скільки людей залишилося на Херсонщині. URL: https://intent.press/news/war/2024/v-ova-povidomili-skilki-lyudej-zalishilosya-na-hersonshini/?utm_source#online-switcher
13. Кампов Н.С. та ін. Роль інновацій для розвитку туризму. Науковий вісник МДУ. 2017. №23(18). С. 246–255.
14. Качала Т.М., Петровська І.О. Значення готельно-ресторанного бізнесу в господарчій системі регіону. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. 2018. Т. 29(68). №5. С. 54–58. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/kachala.htm
15. Класифікація основних та додаткових засобів розміщення туристів. BukLib. URL: <https://buklib.net/books/27441/>
16. Криско Ж. В. The role of entrepreneurship in the economic development of the country. *Economy and Society (Економіка та суспільство)*. URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/3947>
17. Міністерство економіки України. Власна справа. URL: https://me.gov.ua/News/Detail/e6dbe2fa-9825-47cf-bb69-cede0e1d677c?isSpecial=true&lang=uk-UA&title=VlasnaCprava&utm_source

18. Мінфін. Середня зарплата Херсонської області. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/average/hersonskaya/>
19. О.А. Ніколайчук, Н.С. Приймак, О.А. Сімакова, А.В. Слащева, Ю.А. Горяйнова, Ю.М. Коренець, О.А. Боднарук, О.А. Пусікова, Є.Г. Клевцов; ред. О.А. Ніколайчук. Готельно-ресторанний бізнес: навч. посібник. [Електронний ресурс] – Кривий Ріг : Вид.ДонНУЕТ, 2022. – 250с. URL: http://elibrary.donnuet.edu.ua/2504/1/2022_NP_Nikolaichuk_Hotelno-restoranniy%20bussniss.pdf
20. Пахуча Е., Коломієць Ю. Цифровий маркетинг як інструмент формування лояльності споживачів. *Journal of Innovations and Sustainability*. 2024. Т. 8(3). DOI: <https://doi.org/10.51599/is.2024.08.03.07>
21. Побережна Н., Куниця К., Стригуль Л. Оптимізація бізнес-процесів у готельно-ресторанному підприємстві як чинник підвищення якості сервісу та фінансових результатів діяльності. *Економіка та суспільство*, (82).2025 DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-82-154>
22. Семенюк Л., Кіщенко А. Соціальна відповідальність готельно-ресторанного бізнесу в контексті розвитку рекреаційної інфраструктури в кризових умовах. *Економіка та суспільство*, 2025 (79). вилучено із <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/6690>
23. Стадницька Ю., Чвартковська А. Чинники розвитку готельно-ресторанного бізнесу в деокупованих регіонах. *Економіка та суспільство*. 2025. №75. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-75-26>
24. Студентів ХДУ ознайомлюють з роботою херсонських закладів індустрії гостинності. ХДУ. URL: <https://www.kspu.edu/PublisherReader.aspx?newsId=19101>

25. Типи підприємств харчування та їх характеристика. *StudFiles*. URL: <https://studfile.net/preview/8753987/page:2/>
26. Типізація засобів розміщення *StudFiles*. URL: <https://studfile.net/preview/9079392/page:4/>
27. ФГРІТБ КНУКіМ. Тренди готельного дизайну. URL: <https://fgritb.knukim.edu.ua/home/news/trendy-v-dyzaini-hoteliv-ta-restoraniv.html>
28. Херсонська ОДА. Туризм. URL: <https://khoda.gov.ua/diialnist/kultura-ta-turyzm>
29. Херсонська територіальна громада та виклики воєнного часу: атлас умов та ресурсів. Київ–Херсон, 2025. URL: <https://khoda.gov.ua/storage/app/sites/49/diialnist/detsentralizatsiia/atlas-umov-resursiv/khersonska-terytorialna-hromada-vyklyky-voiennoho-chasu-atlas-umov-resursiv.pdf>
30. Херсонський центр зайнятості. Аналітика. URL: <https://khe.dcz.gov.ua/analitics/all>
31. Херсонщина вражає: вино, пустеля, гори. *Zovnish*. URL: <https://zovnish.com/tours/tury-po-ukrayini/korporatyvni/khersonshchyna-vrazhaye-vyno-pustelya-hory>
32. Dychkovskyi S.I. Вплив практик гостинності на формування територіального бренду. *Культура України*. 2019. №65. DOI: <https://doi.org/10.31516/2410-5325.065.04>
33. Gromada.info. Херсонська область – об'єднані територіальні громади. URL: <https://gromada.info/region/Херсонська-область/>
34. Lysiuk T.V., Tereshchuk O.S., & Pasichnyk M.P. (2022). Innovatsiini tekhnolohii u hotelno-restorannomu hospodarstvi [Innovative technologies in the hotel and restaurant industry]. *Ekonomika ta suspilstvo - Economy and society*, 40. Retrieved from <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-11> [in Ukrainian].

35. MOST. Населення правобережжя Херсонщини. URL: <https://most.ks.ua/news/url/stalo-vidomo-skilki-naselennja-zalishilosja-na-pravoberezhzhzhi-hersonschini/>
36. Oschadbank. Грантове фінансування бізнесу. URL: <https://www.oschadbank.ua/msb/granty>
37. Paska M.Z., Radzimovska O.V., Huzenko I.I., Huzenko A.Yu., & Kholiavka V.Z. (2022). Innovatsii v hotelno-restorannii industrii [Innovations in the hotel and restaurant industry]. Humanities Studies, 12(89), 153-159 [in Ukrainian].